

zaključka dunajskega mesta za l. 1906. prinesel mestni občini v tem letu davek na pivo 4,278.000 K in da je po odštetu večjih izdatkov za učiteljstvo še vedno ostalo občini od tega davka $2\frac{1}{4}$ milijona kron. Ta davek na pivo je bil namreč naložen samo v svrhu izboljšanja plač dunajskega učiteljstva.

Župan je odgovoril, da ne ve nič o tem ter se kratko izjavil: „Dokler sem župan jaz, se za učiteljstvo nič ne zgodi!“ Odposlanstvo je odslovlil v vprašanem: „Ali poznate pesem o postopačih?“)

Eden mu je odgovoril, da ne, nato pa je pripomnil župan: „Pa vam naj jo zapoje ljudski pevec Waldemar!“

Tako ravnanje z učiteljstvom je — brutalno, in takega ravnanja je zmožen samo klerikalec, ki je brez srca in vesti! Na Dunaju je mnogo učiteljev — in tudi pri nas! — ki so slabše plačani kot šolski sluge, a vsi brez izjeme so slabše plačani kot magistratni uradniki. Pa tudi resnična ni Luegerjeva trditev, da se je podražilo samo meso. Vse cene so se dvignile za 25—30 %. To je dokazal sam magistratni ravnatelj dr. Weiskirchner, sedanji predsednik državnega zbora in Luegerjev najintimnejši prijatelj!

Tudi ta slučaj nam dokazuje klerikalno sovraštvo do učiteljstva, dokazuje nam obenem, da je klerikalec dobra tudi laž, kadar neče koristiti, ampak hoče škodovati!

Pevska zveza moravskih učiteljev.

„Glasbena Matica“ v Ljubljani je poslala predsedništvu „Deželnega slov. učit. društva“ v Ljubljani t. l. pismo:

V Ljubljani, 11. decembra 1907.

Slavno

Deželno slovensko učiteljsko društvo
(v roki predsednika pospoda Juraja Režka)

v Ljubljani.

V nedeljo, dne 29. t. m., priredi v Ljubljani z aranžiranjem „Glasbene Matice“ „Pevska zveza moravskih učiteljev“ koncert. „Pevska zveza moravskih učiteljev“ je idealno lepa zveza 50 zavednih in navdušenih čeških pevcev-učiteljev iz Moravskega, ki so si stavili lepo, a težko nalogo, da z vztrajnostjo in železno energijo pridobe slavo češki pesmi.

*) Pflasterer dunajski postopači, ki ničesar ne delajo, a se vedno pritožujejo o svojem slabem gnotnem položaju. Ured.

sežno žensk — pogrešali pa smo predsednika krajnega šolskega sveta in še mnogo drugih komendskih župljanov moškega spola. Mož, ki je 32 let poučeval in vzgajal komendsko mladino, bi bil pač zaslužil večjega spoštovanja in večje ljubezni. Pa kaj hočemo! Učitelji smo pač preneznatne osebe, da bi se nas bilo vredno spominjati. Saj ga še taki, ki imajo akademiško naobrazbo, niti enkrat niso obiskali za njegove bolezni, niti mu niso privoščili par kapljic blagoslovljene vode, ko je ležal na mrtvaškem odru. Če dajejo taki naobraženci tako žalostne zglede, kaj naj potem zahtevamo od nižje izobraženih ljudi?!

Seveda, če bi bilo kje kako cerkveno opravilo, o tedaj bi se ljudstvo kar trlo, a tukaj pa, ko gre za čast in ugled učitelja, tega ni treba!

Pokojni Mesner je ostavil petero otrok: tri moške in dve dekleti, od katerih pa so vsi samostojni in preskrbljeni.

Blagemu pokojniku blag spomin!

Vsako soboto se namreč vozijo k skupnim izkušnjam v Prerovo. Zaveže se pa vsak, da se nauče za te izkušnje pesmi na izust in pri teh skupnih izkušnjah se vadijo nadaljnih fines v prednašanju. Kakor nam pričajo kritike, se proizvajanju teh pevcev vse divi. Koncertovali so že v naslednjih večjih mestih: Praga, Dunaj, Monakovo, Norimberk, Lipsko, Berlin, Draždane. Meseca oktobra letošnjega leta so nastopili na Dunaju že drugič v veliki dvorani glasb. društva. Za letošnje božične praznike so namenjeni koncertovati v Budimpešti, Zagrebu in Ljubljani. Vse nemške kritike so polne hvale. Da pa mora koncertovanje biti res umetniško, se razvidi najbolj iz tega, da vsi nemški listi pojo hvalo in priznanje. Da pa kak nemški list pohvali svojega narodnega nasprotnika, mu mora ta vsekakor imponirati!

Koncert v Ljubljani se vrši 29. decembra letošnjega leta ob 5. uri popoldne v hotelu „Union“.

Podpisani odbor Vas najvljudneje prosi, da bi šli „Glasbeni Matici“ na roko in v Vašem delokrogu razvili agitacijo, da se gg. učitelji, ki bodo ta dan zbrani v Ljubljani, udeležijo tega zanimivega koncerta. Prosimo Vas, da bi blagovolili naprositi uredništvo „Učiteljskega Tovariša“, da bi v prihodnjih treh številkah omenil s primernimi noticami ta koncert in da bi se gg. učitelji na učiteljskem zborovanju dne 29. t. m. tudi opozorili. Podrobnosti se bodo naznanile po plakatih in v ljubljanskih dnevnikih.

Že naprej se zahvaljujemo za blagohotno naklonjenost ter beležimo z odličnim spoštovanjem

Za odbor „Glasbene Matice“:

Prof. Anton Štritof,

t. č. predsednik.

Dragotin Šebenik,

t. č. tajnik.

* * *

Mislimo, da najlepše in najlažje opozarjamo slovensko učiteljstvo na to izredno umetniško prireditev s tem, da priobčujemo pismo v celoti. Naše učiteljstvo bo, kolikor je mogoče, v polni meri storilo svojo dolžnost.

Duh časa.

IX.

Veselilo nas je, da je v tem smislu prav dobro govoril v državni zbornici slovenski poslauec dr. K r e k. Ta mož je značilen med jugoslovanskimi klerikalnimi poslanci. Mnogo je delal na socialnem polju na Kranjskem. Zadrudne organizacije so večinoma njegovo delo. Mož je nadarjen.

Temeljito je preštudiral socialne razmere drugih držav. S tem se je uglobil v socialne razmere, tako da kot pristaš S. L. S., simpatizuje s socialnimi demokrati. On ne zavrača socialne demokracije, kot jo zavrača klerikalno časopisje, ne govori o nji zaničljivo, marveč odobruje to, kar je dobrega v stranki, ter priznava njen program s svetovnim naziranjem. Zato pa noče biti imenovan klerikalec, to smatra za žaljenje, kar je javno izpovedal v državni zbornici. Izprevidel je mož, da je klerikalizem gnil, kakršnega smo mi opisali in pokazali v nagoti javnosti. Upamo, da bo s svojim razumom, taktiko in znanostjo vplival na klerikalno politiko, tako da bo njeno časopisje stopilo na drugo pot, in zlasti pa, da bo S. L. S., ki je sedaj še, po delih soječ, do kosti in mozga klerikalna, stopila res na demokratsko pot, kakor se glasi njen program. Program sam je brez pomena ako se tudi po njem ne ravna in piše. Kaj pomaga lep demokratski program, ako časopisje te stranke sistematiško, neprestano

in z zlobnim namenom blati šolstvo in učiteljstvo, ki sta najbistvenejši del demokratskega in socialnega razvitka in blaginje. Če hoče S. L. S. biti res demokratska in ne klerikalna, naj opusti vbodoče neumno gonjo zoper šolo in učiteljstvo, ker to stoji strogo na predpisanih osnovnih šolskih državnih zakonih, od katerih ne more in tudi ne sme odjenjati niti za las. Le na ta način je mogoče začasno saj ublažiti smrtno sovraštvo med strankami, da bi morda potem prišlo do sprave in edinstva tudi na političkem polju, kar bi bilo jako umestno in lepo za razvitek demokratskega duha in splošnih socialnih razmer. To smo povedali dr. Kreku in ne klerikalizmu.

Pri zadnjih volitvah je vsakdo lahko izprevidel, da je bilo učiteljstvo jako delavno, in smelo trdimo, tudi glavni agitatorični faktor proti klerikalizmu, zato smo tudi opravičeni govoriti in pojasniti svoje stališče zaradi boljše bodočnosti šolskega razvitka, učiteljskega gmotnega stanja in blagra našega naroda. Mi smatramo prav za neumno klerikalno postopanje, ki hoče s silo, terorizmom, krivicami, lažmi in z zlorabo vere podjarmiti vse sloje prebivalstva.

Nekaj časa morda pojde, a tako postopanje je proti prirodni zakonu in proti duhu časa. Vsaka sila rodi protisilo, terorizem, laž in zloraba vere pa sovraštvo, ki s protisilo polagoma premaga vse ovire. Klerikalizem nam svetuje, da naj opustimo gonjo proti njemu in S. L. S., ker s tem škodujemo le sebi in šolstvu. A učiteljstvo ne more in ne sme tega storiti, dokler se bo klerikalizem bojeval v sedanjem duhu, ker ta pot vodi v pogubo.

Mi se čudimo dr. Kreku, ki sodi drugače stvarno, da ima o naprednjakih jako zmedene pojme. V Idriji na shodu je namreč rekel: „Jaz se čudim nekaterim naprednjakom, ki hodijo v cerkev ter tam molijo, živijo zgledno, a so naši stranki nasprotni. Čas bo prišel, da bodo tudi z nami.“ Od kdaj so naprednjaki protiverska stranka? Res je, da je imela stranka v programu ločitev cerkve od države in svobodno šolo. Ali je verska resnica, da mora duhovščino vzdrževati država? Ali ni obče znano, da je naprednjake rodila brezvestna klerikalna gonja, ki sicer lepo uči, a deluje v krivoverskem duhu? Ogromna večina naprednjakov je strogo verskega prepričanja, a je klerikalizmu nasprotna ne radi vere, marveč zaradi zlorabe vere, pohlepnosti po nadvladi in zaradi strahovitega terorizma. Ravno to je vzrok, da je zlasti med inteligenco več verskih indiferentistov, ki so prepričani, da se sicer vera prav lepo uči, a ravno tisti, ki vero neče, rabijo vero v sebične namene. Ti si mislijo, če se res vera tako lahko bagatelizuje, potem ne more biti nič na tem. In nad takimi se naš klerikalizem najbolj izpodtikuje zaradi njihovega vedenja in pisanja, a noče nič vedeti, da jih je on sam odgojil s svojim brezvestnim in krivoverskim postopanjem. Iz tega se prav lahko razvidi, da je v prvi vrsti klerikalizem tista mora, ki razdvaja danes duhove na katoliški podlagi, ki pa bije našim verskim resnicam v obraz. Ako bi mogel dr. Krek kot razsodna oseba vplivati na naš klerikalizem, da bi se v življenju in politiki postavil res na strogo versko stališče, bi kmalu zasiljala boljša bodočnost.

Kadar bo popolnoma demokratizovana naša politika, pride na površje svobodni duh časa. Človek lahko dela dobro ali slabo, pravično ali krivično, od svojih del mora dajati vsak zase odgovor. Ko pridemo do te političke morale se bo morala demokratizovati tudi šola z učiteljstvom, kakor smo približno že povedali.

Demokratizovana šola mora biti torej svobodna. Svoboda mora uživati tudi vera, a pod nikakršnim pritiskom, terorizmom,

strankarstvom in sebičnim namenom, kakor to hoče danes doseči naš klerikalizem.

To je edina demokratska prava pot, ne pa kakor zahteva danes naš klerikalizem, trdeč, da je šola hčerka cerkve, zaradi tega ima ona edino pravico nad šolo in šolsko odgojo. Na ta način bi prišla šola z učiteljstvom pod nadoblast cerkve, ki bi v duhu današnjega klerikalizma šolstvo podjarmila tako kakor je še danes na Tirolskem, v Belgiji in na Španskem, kjer je učitelj še hlapec duhovščine, odgoja pa jako površna, strogo v klerikalnem duhu brez obveznega pouka in svetovnega nazarja, kjer se omika in napredek ovira z namenom, da se neumno, nerazsodno in neizobraženo ljudstvo ložje vlada in upogiba klerikalnemu jarmu. Taka šola ne bi bila demokratska, marveč absolutistiška, ker bi imela prvo in zadnjo besedo verska družba in ne narod pod vodstvom demokratske vlade, kakor je bilo že pri nas v konkordatski dobi. Iz tega se razvidi, da si je naš klerikalizem nadel ime „Slovenske Ljudske Stranke“ z demokratskim programom, a deluje in hrepeni še vedno po absolutistiški šoli, kar se ne ujema s programom, zato se pa tudi učiteljstvo ne vjema s politiko te stranke. Ako bi bila S. L. S. prepojena v resnici z demokratskim duhom, bi to tudi pokazala v dejanju. Zastaviti bi morala namreč vse svoje moči, da bi se šolstvo demokratizovalo. A ona ne bo nikdar storila tega, ker je njen program z delovanjem vred le krinka, s katero slepi javno mnenje. Vse socialno delovanje, vse združništvo in vse vpitje za blagor našega kmeta je zgolj pesek v oči, vse zaradi nadvlade nad narodom in nad šolstvom. Zato vidimo, da se je ta stranka poprijela z veliko vnemo splošne volilne pravice za državni zbor, da je na ta način postala popularna ter pridobila simpatije naroda, a pri tem je tudi obstala, ne upa se več iti naprej, dobro vedoč, da je demokratska ideja silno nevaren dvorezen nož, ki bi jo znal prej ali slej vreči ob tla. Opazovali smo silno vpitje zoper privilegirance veleposestva na Kranjskem, kar je bilo jako demokratsko, pravilno in prav, a sedaj so hipoma tihi, dati so pripravljene 53 nemškimi veleposestnikom na večne čase stare pravice v deželni zbornici ter so zadovoljni samo s peto kurijo. Vse vpitje za občno volilno pravico v deželni zbornici in za občine je lepo potihnilo; izgovor, da je v tla temu nasprotna, je piškav, saj je bila nasprotna tudi za državni zbor, a se je morala vdati pritisku. Edini dr. Krek te stranke se ne vjema povsem s tem, a tudi ta se je izjavil, da je boljše nekaj kakor nič.

Iz tega razvidimo, da bo še dosti dela in truda preden pride na vsi črti demokratizem na površje. Učiteljstvo se mora poprijeti nove ideje duha časa ter delovati z vsemi svojimi močmi za demokratizovanje deželnih zborov in občin, ker le potem je upanje, da se demokratizuje tudi šolstvo.

Da bo sijalo šolstvu in učiteljstvu v bodočnosti mileje solnce, bo treba še mnogo dela in truda. „Vsakdo je svoje sreče kovač“, pravi pregovor. Tudi mi si moramo skovati svojo srečo v bodočnosti le sami, opirajoč se na lastno delo in moč. Znano je, da le tisti zna ceniti denar, ki ga je zaslužil z lastnim pridom in s svojimi žuljavimi rokami. Učiteljstvo je tekom 20 let jako dobro, pridno in vztrajno delalo, ponosni smemo biti na svoje delo, ker to je naše lastno delo in sad našega lastnega truda.

Naša izborna organizacija z lepo vzajemnostjo, razna društva, lastna hranilnica, lastna tiskarna, lastni štirje stanovski listi z lastno šolsko literaturo in z lastno „Šolsko Matico“ in vsa druga naša mnogobrojna društva so dela naših žuljavih rok, kar znamo in na kar smemo biti ponosni. S tem, z delom v

šoli in javnosti, smo postali važen faktor našega naroda, zaradi česar nas nasprotniki strme občudujejo.

Zadnje državnozbornske volitve in pisava zlasti klerikalnega časopisja nam dajeta laskavo izpričevalo, da se nas mora tudi vpoštevati. Tudi mi imamo prijatelje in lep del naroda za seboj. Ker pa mi ne delamo z lažjo, zlorabo vere, terorizmom in drugimi nedopustnimi pripomočki kakor naši nasprotniki nismo imeli sedaj še zaželenih uspehov. Prepričani smo pa, da delujemo kot odgojevalci in ne kot tirani, da sejemo plemenito seme v srca mladine in našega naroda; naše delo je odkrito, pošteno, očitno, plemenito in z dobrim namenom, zato smo tudi prepričani, da mora obroditi dobrega sadu. Bodočnost je naša, le delati moramo po tej poti naprej vztrajno, neumorno in opirajoč se na lastno moč. Če si sami ne pomagamo, drugi nam gotovo ne bodo. Le v neumornem delu je naš spas. V prvi vrsti moramo vedno popolnovati svojo organizacijo, zaspance dramiti in jih privabiti v društvo k delu, poprijeti se dela zunaj šole za narod vsak po svoji moči, poslušati in delovati po navsvetih naših voditeljev ter držati se trdno najpopolnejšega demokratskega gesla: Vsi za enega, eden za vse! Po tej poti pridemo do ugleda in spoštovanja pri narodu in nasprotnikih. Ker je pa vsako delo vredno svojega plačila, bomo, s prstom kazoč na svoje uspehe, ponosno lahko zahtevali in ne pa beračili, kakor nam vedno sramotilno meče pred oči naš klerikalizem, tudi kos zasluženega kruha za pošteno in zaslužno delo. Mi smo prvoborilci in pionirji na polju prosvete, zato se ne smemo strašiti nobenega truda, poznati ovir in bati se sovražnih navalov. Duh časa nas je zedinil, v duhu časa smo vedno delovali in z duhom časa moramo korakati pogumno vedno bodočnosti nasproti, ki nam mora prinesiti ob neumornem delu tudi zaslužno plačilo!

Iz naše organizacije.

Skupne zadeve.

Vsa „Zavezina“ učiteljska društva nujno prosimo, da nam prijavijo imena članov izvoljenih odsekov za izvenšolsko delovanje učiteljstva.

Vodstvo „Zaveze avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev“.

Predsednik:

L. Jelenc.

Tajnik:

Drag. Česnik.

Štajersko.

Konjiško učiteljsko društvo zboruje v nedeljo, 5. januarja l. 1908., točno ob pol 11. uri, v Konjicah po sledečem vzporedju:

1.) Zapisnik.

2.) Dopisi in društvene zadeve.

3.) Poročila: a) o Peskovih predlogih — tovariš Jurko; b) o zborovanju „Zvezinega“ upravnega odbora — tov. predsednik; c) o prvem, po učit. društvu prirejenem roditeljskem sestanku v Čadramljah — tov. Kožuh; č) o dunajskem kongresu za varstvo otrok — tov. predsednik.

4.) O škodljivosti alkohola in tobaka. (Vprašanje, prikrojeno za roditeljske sestanke na kmetih.) Podava tov. Kerhlanke.

5.) Volitev odseka za izvenšolsko delovanje.

6.) Predlogi in slučajnosti.

Da se snidemo vsi, želi **B r u m e n**, predsednik.

Ormoško učiteljsko društvo je zborovalo 7. pr. m. v Ormožu. Predsednik tovariš Rajšp omenja v svojem nagovoru pičlo število zborovalcev ter obljubi v tej zadevi pri prihodnjem glavnem zborovanju odkrito in resno besedo govoriti. Svojo odsotnost sta opravičila tovariš in gospa tovarišica Šijanec (pouk) ter tov. Bezjak (bolezen).

O XIX. glavni skupščini „Zaveze“ je poročal obširno delegat tov. Pintarič. Ker je bil umrl Vek. Strmšek tudi eden najuglednejših, najdelavnejših in najzanežljivejših udov in od-

bornik naše jugoslovanske učiteljske organizacije, se ga je spominjal pri tej priliki tov. Poreka v toplih besedah, nakar vstanejo navzoči vznak sožalja s sedežev ter zakličejo trikratni slava. — O zborovanju zastopnikov vsega avstrijskega učiteljstva na Dunaju je poročal jako zanimivo tov. Rajšp. Ta točka bi bila dobra za naše redne absentiste; zaraditega so nekateri tudi opravičeno zahtevali, da se to poročilo še enkrat ponovi.

„Šola-mučilnica“; podaval tov. Rosina. Zaradi že poznega časa je prišla na vrsto le polovica tega referata, ki se pri prihodnjem glavnem zborovanju nadaljuje. Kratek posnetek tega podavanja: Naše razmerje do otrok v šoli ni vedno pravo. V tem razmerju je nekaj sovražnega, mnogokrat neko bojno razmerje. Naše delovanje v šoli ni prijazno prijateljsko poučevanje, kazanje, varovanje, ampak vedno siljenje in vladanje. Naše občevanje ni isto kakor očetovskega prijatelja, polno dobrote, potrpežljivosti in notranjega razumevanja, ampak tuje, rezervirano, polno razdraženosti, nezaupljivosti in predsodkov.

Kot zaupnik v upravni odbor „Zveze slov. štaj. učiteljev in učiteljic“ je bil poleg tov. Rajšpa izvoljen še tov. Porekar. — Društvo čestita vestni društveni tovarišici gđc. Meliti Preskerjevi, ki zapusti zaradi poročitve naš stan. — Navzoči izrečejo željo, da bi bilo glavno zborovanje meseca februarja; določitev dneva pa se prepusti odboru.

Književnost in umetnost.

Popotnik. Letnik XXVIII. Štev. 11. — Prof. Ot. Chlap je napisal dragoceno razpravo „O nra vni vzgoji in nra vnem pouku“, ki jo priobčuje v tej „Popotnikovi“ številki Karel Svoboda. — Janko Bratina referira o knjigi Ellen Keyeve „Šola bodočnosti“. — Miro Šijanec prijavlja nadaljevanje svojega spisa „Triandrus“. — V „Šolsko-higijenskih utrinkih“ govori Ign. Šijanec o nalogi šolske higijene. — Za „Književnim poročilom“, ki navaja novosti na knjižnem trgu, govori „Razgled“ v „Listku“, „Pedagoških paberkih“ in v „Kroniki“ o zanimivostih križem šolskega sveta.

Vabilo na naročbo. Vsi večji in manjši kulturni narodi imajo znano indsko gledališčno igro Sakuntalo prevedeno na svoj jezik, imajo jo Rusi, Poljaki, Čehi in Hrvati; na slovenski jezik sem jo prevedel jaz. Pregledala sta moj prevod dva slovenska pisatelja, eden v Ljubljani in eden na Dunaju in tupatam predugačila moje besedilo.

Slavni jezuit Baumgartner se je v svoji priznani „Zgodovini svetovnega slovstva“ o tej igri izrazil tako-le: „Tako se dviguje Sakuntala od najnežnejše ljubezenske idile do visočin čudovitega heroizma in — po indskem naziranju — do božanstva, v katerem se zedinita slast in bolešt ljubezni... Pri nobenem drugem poganskem pesniku ne nahajamo tako globokega in pretresljivega naziranja o dostojanstvu in svetosti zakona, kakor ga blaga Sakuntala stavlja pred oči nekoliko lahkomišelnemu in ponosnemu samodržcu... Čarobnost najlepše in najbogatejše prirode obdaja to cvetočo in eterično deključino podobo, ki končno kot materna slika stopi v neposredno obližje Brahmovo.“

Knjiga bo se tiskala v Mariboru v Cirilovi tiskarni v spomin na dejstvo, da so mene šestošolca Mariborske gimnazije 1863. l. spisi mojega nezabnega učitelja, Davorina Trstenjaka, privedli do ukrepa, da sem se posvetil orijentalistiki.

Obračam se v prvi vrsti do mladine na srednjih in visokih šolah, ki je tudi v Janežičevi dobi bila glavna podpora slovenskemu leposlovju; obračam pa se tudi do čitalnic in bralnih društev, do učit. društev, ter do vseh omikancev, katerim je v narodnem oziru do tega, da se pokaže tudi drugim narodom, kaj se napiše v slovenskem jeziku. Prevod stane 1 krono in čisti donesek bi bil namenjen dijaški kuhinji v Mariboru.

Naročniki se naj oglasé v teku decembra, da razvidim iz njih števila, jeli morem dati igro v tisk v začetku novega leta ali ne.

Gradec, dne 25. listopada 1907.

Dr. K. Glaser,
Zinzendorfgasse št. 1